

Copia Copie.

Placcat van Sic. Wilhel.
tegen de seculs founerd.
anno 1567. da laste, may.

554

Wilhelm bijden Oratione doodprince
 van Orange, Orave tot Nassau 7. Heere tot
 Breda 7. onsen Duoghaert ende Schouteten
 der Stadt ende Lande van Breda Saluist,
 om te vergheden dat in toecomende tijden
 binnen onse Stadt en Lande van Breda
 gelijcke ophoop, rebelle ende sonderde alb-
 zettere maten geleden in onse Stadt van
 Breda ende daer ontrent is geseert, niet
 en gesiede, ende gesien hebbende d'ordon-
 nantie bij ende van wegen der Co: Me: t
 opten achtentwintigsten dagh Meij tot
 antwoerden gepubliceert, Soo eerst dat wij-
 gesen geordonneert ende gestatueert,
 ordonneen ende statueren. bij desen de punten
 ende articulen sijn na volgende,

Souden eerste dat alle valse predican-
 ten ende leeraers Meisforde ende gelijcke von-
 leyden des Dolea sijden doot ende galge ge-
 straft sullen worden. Boven de confiscatie ende

verbeuten van alle gemeen goeden. Ende de
gene die hiin weten enige gruisen, boson-
off andere plaatsen hen toebehoorende leenen
ende toelaten sullen, om aldaer conventiculen
en ongeoorloofde vergaderingen gehouden te
worden, sullen molte zelve penen vanden galge
en confiscatie van goeden, gestraff en gepuni-
ceert worden, Ende bevangende den Cocopta,
teint ende den gene die sulcke valsche leenatid
predicanten ende verkuyden favorisken
ende onderhouden; indien sij gewoon sijn tselve
te doen, en daer onboven oeffinate en vor-
gete ketten sijn, willen en ordineren wij,
dat zij oock metten doot ende confiscatie
van goede, gestraff sullen worden, geelyc de
verkuyden selve, Ende de gene die hen
inde voors Conventiculen en onbegrijpelicke
vergaderingen vinden sullen de selve daer
van arbitralijcken gecorrigert worden, mit
byden teghen aenseken nemende of grise-
qualiteit, off deselve daer misseicrijghheit of
curiositeit hen inde voors Predicungen off

vergaderingen gevonden hebben, off aldaer
gestoet, gestact en met wapenen gecomen
zijn; om de voors. Predicanten voor te staen
sustincen ende beseggen, welke predicants
wij vons taen ende willen iijf onse Stadt
ende Lande van Breda gebannen te worden
op de galge, dillende ende ordinerende
voorts mer dat de Vader ende Moeder
broeder, suster, oomen, Mooyen Meester
Meesteren, off andou gezonden sullen zijn
te verantwoorden vande misdact van geuue
kinderen en vanden geuen die onder hou
deuel ende last staen, en oock van ghen
gins voren de penne teij van geesselinge off
andere die de voors. kinderen off jonck
volck daeromme sullen moeten lyden tot ar
biten sege vanden tigher, ten waere dat de
voors. Vader ende Moeder off andere
van teere jonckvolck last hobbende dede
blycken gin iijf te beste ende neerstigeijt
gedaen ende behoerlijcke souge ende toeficht

te gonden ende rechten.
ende om desheer te beletten
ende voortomten. Willen
wij dat de gene die ont-
dochten off aenbrongen
sal eenige diende voor-
spedingen conventi-
en ende onbegooel
vengaddeingen

gedragen te hebben, om ghe van sulcke preken
gen Conventiculen en onbegooel vengaddeingen
gogonden sullen hebben, indien sij daerinne ge-
noest sullen hebben voor die wijse daer van
ontlast ende wij sullen wesen, sonder datmen
ghen daeromme sal mogen straffen, mit noch
sambt bebovende dat zij god oec niet mede
ouderwijnden en sullen, ende soo verken sij an-
der van onser heylighen geloove, ende vande
Sacramenten der kercke, goet gevoelen hebben,

¶ Edincronde onser droffact ende Decreten
onser Stadt ende Lande van Breda wil den
steijden dat zij bij alle mogelijche en geve-
gelijcke middelen versien dat de voorspedingen
conventiculen en onbegooelijche vengaddeingen
salot mogen worden ende tgene dat voorspib-
screyde doen onderhouden en oeffenen op-
pene van tzeffde te verhalen op den ghenen
die daerinne onachtzaam en geboel bevoeden

sonde worden, aenroepion dat den dienst Gods
ende gemeijne rijk te daer aen soo grooter
gelegen is, Ende seggen, verclaren en ordi-
neren bij desen, dat soo verre iemandt wie zij
zij som verwoorde eenige kercken, Cloosters
Capellen, off andere geestelijcke plaatsen te
plunderen, bevoorren, bederven, verbranden off
daer aen overlast off geweld te doen, off daer
toe hulpe, sijstant, off assistentie te geven
directelijck off indirectelijck, aultaren, reliquien
off beelden vanden heyligen Cruyce, Sancten
off Sanctinnen tzij op de gemeijne straten
off gemeyde plaatsen te bueren, vernielen, off
ander de dooden te treden off werpen, off
op de heylige Sacramenten vander kercken
enigen overlast off injurie te doen, dat
de zelve ten galgen verwoesen en geexecuteert
en sijnne goeder confiscuert sullen worden
als kerckesgoijden, rooven en openbaer-
dieren, vijanden van Godt, van ons en van
Nederlandt, permitterende en tollerende enen

ijegelijcken de selve te mogen vangen, acntasten
en in ganden vander Justicie te leeren on-
stellen om gestraft te worden, soo voorsib,
Jaek en boven soo gescieden en bevolen wij allen
officieren, Notgondere, oft andere van wat
qualiteijt oft conditie die mogen wesen dat zij-
de voorsib plünderingen, bevooringe en vrominge
met alle goere cracht en magt wederstaen
en beletten op arbitrale penen en conuocatie
boven die restitutie vander segeder die aduoc-
katen vider voorsib beelde beuolende en kerck-
reuerend gedaen sal wesen, totten welcken gese-
den sulcken zijn de gene die ontrent en binnen
de Prochie daer sulcke vrominge oft segeder-
geschieden sal gescheen zijn, ende deselve niet
bolot oft wederstaen en sulcken hebben, gemerct
dat alsoo de voorsib kercken onsen Heere God
ende tot gebruijck vander gemeynte gededicert
zijn, en ijgeel daer voor particuliere souwe-
dragen moet, als wessende een sacre die alle
Christene menschen bevolen en gecocommandert

Wte befeynen ende voerftaen, en funderling
der Proegie Kercken viden genen van houw-
proegien, dwerck wij oock willen verclaren en
verftaen, onderhouden ende achtuvolcht te
worden voor ende aougadende den Cloofter-
Capellen en andere geroijde plaetsen die binnen
de limiten vande voerft Proegie geltaen sijn,

Intgeijne verkieiden wij noel fceerpce te infirperen
Igenue dat den geestoeftaet toosoghoort, te
noten fdoopen, gijnolich, Nacgmael, psalmo-
dien ende geroijnen publijcken fanch in onbe-
hoorlijcke en ongdoonclooffe vougadningen, en
conuenticulen, begravinge en andere diengoe-
acten, dwerck wij verkieiden en interdiceren
noel fceerpce allen en en gegoelijck man te
doone ende dioxonitie vande minne fecten
te gouvrijen of fene, en verbeide vanden
lijpe voor die gene die sulce fouden doon of
doon doon; te dixeren fzy mollen galgen
off mollen fweide for dixerie vanden

richtend, met confiscatie van goeder. Ende
aengacende den geuen die daer over staen seggen,
moordich off bezulpich wesen sonden op pen-
van extraordinarisen straff na de qualiteijt van
geue misdact en misdriijck,

Verbiedende int gendraue alle andere soorte ou-
maniere van exercitie van Coligie dan allene
die oude van allen tijde inde Catholijckge-
kercken ontfaangen, en in onse voors^t Stadt en
Land van Bruda openbaerlijck gebruijck, -
Ende willen en beuelen wel dinstelijck datmen
de kinderen touf font, na dat die geboren sullen
wesen sal openbaerlic doon doopen inde proegie-
kercke nae oude gewoonte, en dat vanden
seluen doopselck vjden Pas touf off proegiac
registrou geuonden sal worden, ingououde
dit dagen dat die gesgiet sullen wesen, de
namen vanden kijnde vanden vader en
moeder, en vande petrus en meker, sonder
datmen de voors^t kinderen voor voors^t doopsel

ijst den Proegien sal mogen dragen, op pen-
tegens den Vader en Moeder die onacht-
saam souden wesen. Geine kinderen te doen
doopen van sware en rigouuse correctie-
na circumstantie en gologentgeijt vander
sacken, Ende soo verne sij geine kinderen
andere doopen op verbeide van lijce
voor en tegens gen, en die deselve gedooft
souden gessen, mitgedie tegens den genen-
die de voor kinderen andere souden doen
off dragen doopen met aduicatie en
confiscatie van geine godden, Ende om
alle misbruijck en bedroeg te verhoeden,
ordineren wij dat de Droede Kercken
als sij thint ten werelt ontfangen sullen
gessen, indien zelve binnen vierontwintig
ijcken daer nae niet gedooft en worde, den
Pastoir off Proegien vander Proegie-
daer van de wetten sullen moeten doen, op
pen dat zij daer van gecorrigiert sullen
worden, na t' misbruijck dat zij daer inne

gedaen sullen worden, wikkende en ordonnende
dat alle Dooden Dronkenen touf font solump.
niet en doet doen en spreken sullen in handen
vande Wolgonders gom na dese ^{oude} ordonnantie
ende geseft te vingen ende reguleren;

Overdende oock sijn sekerlijck dat niemant
wie hij zij gom en verhoorden de kinderen
te leeren off Schoole te gonden in wat talle
tzelve soude mogen wesen tzij int soest off
opvader. souden eerst en voor al gexamin
neert te wesen byden Caple en twee Dode
piterde vande Wolg daer toe geordineert,
denelcke gom niet te vragen sullen van
sijn geloove, ende sullen geew daer toe mogen
admitteren dan die ontwijfel vanden Catgo
lijckse geloove zijn. en eerst solumpnellen
doet doen dat hij geen boeten off lesinge
vanden Catgohijcksen kercken geprobeer
sijnde leeren en sullen, daer van gon bewijs bij

gescrafte gegeron sal worden. Ordinerende
dat alle die geene die tegenwoordich Schole
houden binnen Zion dagen na de publicatie
van desen gen na dese onse ordonantie
sullen moeten voegen en reguleren op pond
van arbitrale punitie en correctie, Ende
soo verre zij bevonden worden gien namaels
enige dwalingen off valsche leeringen gien
scholieren geleet te hebben op verboden van
lyce en confiscatie van gien godden als val
sche leeraers ende predicanten, Ende de vader
de moeder de meester, ende de conuinc die de
kinderen tot sulche gecorrupte Schoolen
welken gesonden souden hebben sullen daer van
arbitraal gestraft en gecorrigert worden
naden onse vanden misdaet,

Deverende oock onse voorsz Dwassacht ende
Scontoten teyden printen en vercoopen van
boeken, scriften, liederen, contrasijffelen

figuren, feildicn, en paupieren scandalen
en juuriccn wofende inhouden blaffromie
ende befpottinge tegen Godt en fijn Geylige
kercke off tegen de Co: Ma: te procederen
metten penen en werboeten vanden lijce en
confifcatie van goede indien zij gewoon fijn fule
te doene, oft des ween, dat zij daer van extraor.
dinare ende reigouweuse gelftraff fullen
worden, fonder nochtan daeromme te moeten
fterven, ende oock op ftraff ende boete arbi-
triale vook en tegen den gonen die defelve
gocoff fouden gobben, en wotend onder gon
begonden.

(u)
redinerende ende bevelende mede onfen vooft
Droffart en Schouten te procederen tegen
alle de geew die opgefett en opgericht gobben
Confiftorien, golt en penningen op onfe borgens
en onderfaten gelicht bedwingende de zelve
gonne gegoorsaom te wofen al tegen de overg.

diemen ons seggende, dat wijsgadend tegen
de Wet daer toe bij ons verhoord gesoekt
ende dat men ib. tegen de Co: Ma: onsen
en heeren natijelijcken Prince gewapent
gebben hen daer en voren onderwonden de ge-
meyn aelmoesen en desolte aduvert doende
deselue iijtdijlen tegen gewoone forme na
heere discretie bij gesuppoeteerde aelmoesen
die de admoessen onder hen gielden souden daer
van behouinge te doen, sijnende iijtdeselue
de arme Catholicque, en oock mede tegen de
gene die sulce in toecomende tijde sullen doen,
en tegen de gene die hooffden en auzouren
vande woort verorde hebben geweest, willende
dat tegen alle de woort straffoen en rigouise
geprocederet worde bij executiv vander doot
molten sijnende en van confiscatie van goeden
ouder wat titule dat sij hen verwordet
gebben over ons volce te ordineren, beuelen
ende gebiedten, sij van onderlince, diacon
toefionden, superintendant off audder dier
gelijck, ende verwordende den genen die op-

onze onderfaten enige penningen oft goot-
geffen, lighen, off collectoren fullen, alwaer dat
zij te oeffen willighlyck wilden geven, fonder oec
van ons laft, bevel, macht, autoriteit, overloff en
confent te hebben, wij willen dat defelve arbitra-
lyck daer off gheftuact en gepunneert fullen worden
naden oeffen van fadaden, en boven dien betalen
vordemael foo verre als sij gelicht en ontfangen
fullen hebben, te behouden dien goest t'oufch pre-
fijte, en dander goest tot profijte vanden armens.
verbiidende en intoudicovende oock den woerf-
fctarifien fimpel volck te verduyden off aen te
trocken bij aelmoeffen worch te geven off andere
fijn op fene van exempelen ftraff. Ende indien
de opgeve vande woerf penningen ghegeet ware
off alnoch ghegeeden tegen de Co: Wca: off
om Criffen volck te lighen, willen wij dat de-
gene die bevelen penningen gelicht off gecon-
tribueert hebben off alnoch fonden mogen bevelen
ende gebieden penin te lighen off contribudoren
mollen doot gheftuact fullen worden, als rebelle-
weder fpannige en feditioufe menfchen, en overfula

Heure godden geconfisqueert,

Verlauden oock mede de Hoofden en aulgoind
vande vergaderingen daerinne datmen ge-
slooten heeft naghmael te gonden, Crisgwoelck
te lichten en daer toe contributie te doen,
houwen te oederven ende goede liuden te plu-
den en beuven, d' aulgoindheit van goinre
confistorien te gautgonden en vormentuonden,
den Co: D: C: en onse vorole te volotten, voor
rebelie, wederspanning, en vijand vande go-
moijne volbaert, verbidende alfulche vor-
gaderingen meer te gonden ofte penen van
galge en confiscatie van goede. Verlaunde
alle de gene die ongedoelofte vergaderingen
tot quaden oijnde gonden; sulles zij om de
reeligie en om gomoijne ruste in voroorte te
stellen voor wederspanninge, rebelie, seditieise
menschen, en rusttoordere oft perturbatoire van
de gomoijne ruste, ordinerende dat zij
overfulce molten doot gestraft en gepunierd

en geene gaden geconfisqueert worden. so-
voersegeren ik.

Under woort so mij onderaicht sijn dat zedert
enige jaren herwaert enige lediggangende,
vagrante, apostate en fugitive gen binnen onse
voors. Stede verhuuden, en gen ontgonden hebben
sunderlinge onde religie, bevolen mij daer-
omme dat alle de voors. personen binnen xxij.
mijer na de publicatie van desen gen verhuuden-
en gaden mijer voors. Stede op pene van gevees-
felt en gevangen te worden oft vande doot, na dat
zij naer hun misdaet bevoonden sullen worden
verdient te hebben, wissende, ordinerende en
statuerende woort dat alle de gene die niet
enige plaatsen van herwaertsoverre binnen
onse voors. Stadt van Ereda van niemod sullen
comen woonen sijn officien en ontgonden-
netstelijck onderaucht sullen worden off zij
niet andere Stadt off landt gevangen zijn, in
welcken gevalle sij houen tijle van vammissement

den selven officieren en Notgonders sullen moeten
exhiberen en overbrongen, ende indien de selve
gebannt zijn om t'sijde vande religie, ketterije
off andere redenen daer aenclovende off dopen-
dende bij wien den selven ban uytgesprocken
soudde mogen zijn, en sullen die in onse voornstadt
van Breda niet ontfangen worden, noch aldaer
wijn zijn, noch oock in andere plaatsen in onsen
voors Lande van Breda, maar sullen ghe uyt
voors Stadt moeten vertriecken op penen indien
sij sulcx niet en deden wederomme uytten selven
Stadt gebannt te worden voor anderen gelijcken
tijt, en op de selve penen als in Heinen van gestelt
sal zijn, soo verne sij gevangen worden, ten ware
dat onse officieren en Notgonders voor godt
bevonden tegent deselve van minne te proceden,
dewelc sij in sulden gevalle sullen mogen
doen, Ende indien de voorsgheerde ballingen
Heinen van verfwijgen, en men sulcx daer nae
te wete quame, sullen deselve gestraft worden
na ingonden vanden tijtel van Heinen voors
Bannissement, ten ware oock dat onse voors

officiers en Wolgonders om sarchere meere
redenen bevonden zelve te mogen of behooren
te worden,

Inde aengacende andere geen Ballingen wofoude-
die in onse voors Stadt, voortaan sullen willen
comen wonen, sullen deselve gezonden worden
over te brengen certificatie van heinen Pastoir
en Wolgonders vande plaatsen daer uit sij ver-
trocken sullen zijn. ingoudeude gehijgouisse van
heinen lewen en conversativ, uitsgub de redenen
van hen vortrock, sonder welke certificatie en
sullen niet toegelaten worden, in onsen voors
Stadt te mogen wonen, Bevelende onsen Duc.
sacet, Segontelen en Wolgonders van Breda. en
andere onse officiers en Wolgonders onder onsen
jurisdictie geseten zoesse alsoo na te volgen
sonder dissimilatie, ginstte off commixitie,

Sijntelijcken vordieden wij wel expresselijc

allen en en ijgelyck van wat qualiteyt
off conditie die zijn eenige ongerogolthoijt
off fchandael te doon op t'fich vanden eeli-
gich off Catholijcke Priofte, Coligieuse off
andere geestelijcke perfoon, te injurieren
metten daet off met woorden, off hen oock te
verwoorden den selven Catholijcken eenich bo-
lede off hinder te doon in d'executie vande
voors. oude Coligie acte off ongerogolthoijt
woorde te stellen, datu dince de goede oude
Catholijcke vortort, geoffendeert en verghindert
fouden mogen worden, of penen vanden doot in
dien fchandael seck groot, uytvonnende en ex-
coffiff ware, en oock van confiscatie van goede.
Ende indien fchandael mindere ware van ar-
bitrale conuocatie naden oijfse en qualiteyt van
faecke tot exempel en vordere vande anderen
alles soo lange en ten tijt toe dat by ons hier
op andere versien en geordonneert sal zijn.
Aldus gedaen tot Breda voors. opten laetsten
dore maent van Meij int jaer ons heren
duijfent vijff hondert vij seven entseftic, onder

Font gesegeven. Bij mijnen genadigen Heere
in sijnen Raede, onderthont M^r. Pieter,
Hier onder font noch gesegeven aldus. Dit
Placcat off ordonnan is tot Breda ten vijfen-
aef gepubliceert des dinsdachs den douden in
Junio anno 1565. In welck aldaer bij d'lijden
vanden cloester in grooten getale vergadert
zijnde, present Vergontet en alwaer Vergonden
begalven Jan vanden Berge. ontghefen bij mij-
ende waer onderthont E. de Corpit.

Noch legou font, gecollationeert dese Copie atende
originale ordonnan off Placcat is sselve datu
mede bevonden concordeerde, en waer onderthont
bij mij E. de Corpit,

Ende noch legou font, Egene voors sijnde gecon-
ficeert mette voors Copie aentgoutijcke. is be-
vonden datumede faccordoen bij mij Oriffier
van Breda. ende waer onderthont Alwertmans,